

Hemşirelik lisans ve lisansüstü programlarında yürütülen evde bakım hemşireliği dersinin incelenmesi

Belçim EDE^a, Nurcan UYSAL^b

ÖZET

Amaç: Bu araştırma, Yükseköğretim Kurulu'na bağlı üniversitelerin Hemşirelik Lisans ve Lisansüstü düzeyinde verilen "Evde Bakım Hemşireliği" dersinin öğretimine ilişkin durumu belirlemek amacıyla yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırma tanımlayıcı olarak planlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 2020 yılı içerisinde Yükseköğretim Kurulu'na bağlı olarak eğitim veren hemşirelik lisans ve lisansüstü programlar oluşturmuş olup 113'ü devlet ve 102'si vakıf olmak üzere toplam 215 Hemşirelik Okulu'nun web sayfası incelenmiştir. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından oluşturulan soru formu kullanılmıştır. Veriler 1-31 Ocak 2020 tarihleri arasında hemşirelik programlarının web sitelerindeki içeriklerin taranmasıyla elde edilmiştir. **Bulgular:** İncelenen web sayfalarına göre; hemşirelik lisans ve lisansüstü eğitim veren vakıf ve devlet üniversitelerinin %22,8'inde Evde Bakım Hemşireliği dersinin müfredatta yer aldığı, %77,2'inde yer almadığı belirlenmiştir. Dersin adı, içeriği, amacı, dersin öğrenim çıktıları açısından farklılıklar bulunduğu belirlenmiştir. Programların %2,0'ında zorunlu ders olarak verildiği, %98,0 teorik, %2,0 uygulama saati olduğu belirlenmiştir. Üniversitelerin web sayfalarındaki Bologna Bilgi Paketleri incelendiğinde %75,0'ında dersin amacının açıklandığı, %83,4'ünde öğrenim kazanımlarının paylaşıldığı saptanmıştır. Çoğunlukla bilişsel öğrenim kazanımlarına yer verildiği görülmüştür. **Sonuç:** Üniversitelerin web sayfalarında yer alan Evde Bakım Hemşireliği dersi incelendiğinde lisans ve lisansüstü düzeyde dersin amaç ve öğrenim kazanımlarında farklılıkların olmadığı saptanmıştır. Dersin psikomotor beceri kazanımları belirtilmesine rağmen uygulamaya yer verilmediği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bologna süreci, evde bakım hemşireliği, hemşirelik eğitimi

Investigation of home care nursing course in undergraduate and postgraduate programs of nursing

ABSTRACT

Objective: This research was carried out in order to determine the situation regarding the teaching of the "Home Care Nursing" course given at the Nursing Undergraduate and Postgraduate level at the universities affiliated to the Council of Higher Education. **Methods:** The research was planned descriptively. The universe of the research has been created in 2020, undergraduate and graduate programs in nursing under the Council of Higher Education, and the web pages of 215 Nursing Schools, 113 of which are state and 102 are foundations, have been examined. The questionnaire created by the researchers was used as the data collection tool. The data were obtained by scanning the content on the websites of nursing programs between 1-31 January 2020. **Results:** According to the analyzed web pages; It was determined that Home Care Nursing course is included in the curriculum in 22.8% of foundations and state universities that provide undergraduate and postgraduate education in nursing, but not in 77.2%. It has been determined that there are differences in terms of the name, content, purpose and learning outcomes of the course. It was determined that 2.0% of the programs were given as a compulsory course, 98.0% theoretical and 2.0% practice hours. When the Bologna Information Packages on the web pages of the universities were examined, it was determined that the purpose of the course was explained in 75.0% and the learning outcomes were shared in 83.4%. It observed that cognitive learning outcomes were mostly included. **Conclusions:** When the Home Care Nursing course on the web pages of the universities was examined, it was found that there were no differences in the aim and learning outcomes of the course at undergraduate and graduate levels. Although the psychomotor skill acquisitions of the course were stated, it was determined that the application was not included.

Keywords: Bologna process, home care nursing, nursing education

Geliş Tarihi: 13.02.2021

Kabul Tarihi:30.03.2021

^aİstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü İstanbul, Türkiye, e-posta: kede@medipol.edu.tr ORCID: 0000-0001-8701-658X

^bÜsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, e-posta: uysalnurcan@gmail.com ORCID: 0000-0002-1325-9826

Sorumlu Yazar/Correspondence: Belçim Ede e-posta: kede@medipol.edu.tr

Atıf: Ede B, Uysal N. Hemşirelik lisans ve lisansüstü programlarında yürütülen evde bakım hemşireliği dersinin incelenmesi *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi* 2021;3(1):91-96.

Citation: Ede B, Uysal N. Investigation of home care nursing course in undergraduate and postgraduate programs of nursing. *Journal of Health and Life Science* 2021;3(1):91-96.

GİRİŞ

Dünya genelinde nüfusun demografik verilerindeki değişiklikler, teknolojik, politik değişimler, pandemi düzeyindeki salgın hastalıklar, yaşlı ve engelli nüfusun giderek artıyor olması, kronik hastalıkların artışı gibi birçok durum bakım sorunlarını gündeme getirmektedir. Bu nedenle ülkeler, bakım hizmetlerinin daha düşük maliyette ancak kaliteli ve kapsamlı bir şekilde bireylere ulaştırabilmek için evde bakım hizmetlerini geliştirmenin üzerinde durmaktadır.¹ Evde bakım hizmetleri, bireyin evde profesyonel anlamda bakım ve tedavisini içermekte olup, farklı ve karmaşık uygulamaları kapsamaktadır. Birey ve yakınlarının fiziksel, ruhsal, sosyal ve kültürel tüm yönleriyle değerlendirilebilmesi açısından evde bakım hizmetleri bir ekip hizmeti olup bu ekibin en büyük bölümünü evde bakım hemşireleri oluşturmaktadır.^{2,3} Evde bakım hemşireliği; koruyucu, tedavi ve rehabilite edici sağlık hizmetlerinin, birey ve ailesine yaşadıkları ortamda gerekli hemşirelik bakımını belirleme, planlama, uygulama ve değerlendirme yoluyla sunulmasıdır. Evde bakım hemşiresi birey ve ailesinin sağlığını fiziksel, sosyal ve duygusal yönden bir bütün olarak değerlendirir.^{4,5} Evde bakım hemşireleri, hastalar ve hastaların aileleriyle daha fazla zaman geçirdiğinden, evde bakım ekibinin en temel üyesi olup evde bakım hizmetlerinin yerine getirilmesinde önemli bir paya sahiptir. Evde bakım hemşireleri özellikle bakım verici rolü açısından rehabilitasyonun ve tedavinin etkin olmasında, bireyin mevcut sağlık durumunun iyileştirilmesinde, bakım destek elemanlarının denetimlerinde önemli rollere sahiptir.⁶ Ancak ülkemizde Evde Bakım Hizmetleri Uygulama Yönetmeliği (2005),⁷ Evde Sağlık Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönerge⁸ (2010)'ye göre evde bakım hemşiresinin sorumlulukları net olarak tanımlı değildir. Yönetmeliğe göre; evde bakım hemşiresinin görevleri ilaç uygulama, gözlem ve kayıt, hastalık hakkında birey ve ailesini bilgilendirme, sağlık eğitimi ve sorumlu hekimin verdiği diğer görevleri yapma şeklinde açıklanmıştır (Evde bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik 2005; Sağlık Bakanlığınca Sunulan Evde Bakım Hizmetlerinin Sunumu Hakkında Yönerge 2010). Hemşirelik Yönetmeliğinde (2011)⁹ evin ortamını değerlendirme, bakım destek elemanlarının denetimini yapma, sağlık eğitimi, bireylerin şikayet ve isteklerini dinleme, değerlendirme ve ilgili birimlere yönlendirme şeklinde belirtilmiştir. İlgili yönetmeliklerde evde bakım hemşiresinin sahip olması gereken yetkinlikler belirtilmemekle birlikte tedavi, bakım uygulamaları ve sağlık eğitimi rolleri belirtilmiştir.

Evde sağlık bakım hizmetlerinin sunulmasında ve bireylerin bakım gereksinimlerinin en iyi şekilde karşılanmasında, evde bakım hemşiresine büyük sorumluluklar düşmektedir. Ancak yapılan çalışmalar, evde bakım hemşirelerinin rol ve sorumluluklarını

gerçekleştirirken çeşitli zorluklar yaşadığını ortaya koymuştur. Bu zorluklardan bazılarının hemşirelerin mesleki bilgi beceri eksikliği, iletişim becerilerinin yetersizliği, hemşirenin kendini yeterli hissetmemesi ve işini sevmemesi olduğu belirlenmiştir.^{10,11} Bu bağlamda diğer hemşirelik derslerinin yanı sıra “Evde Bakım Hemşireliği” dersinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu alanda hizmet verecek olan hemşirelerin, bireylere nitelikli ve kaliteli evde bakım hizmeti sunabilmesi için istenilen düzeyde eğitim almasını gerekli kılmaktadır. Mezuniyet sonrasında ise hızla değişen sağlık bakım sistemine uyum sağlaması ve kendilerini sürekli geliştirmeleri önemlidir. Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Kanada gibi bazı ülkelerde, evde bakım hemşireliği dersi birçok hemşirelik okulunun lisans, yüksek lisans veya doktora programlarında yer almaktadır. Ülkemizde de benzer şekilde yürütülmektedir fakat Amerika Birleşik Devletleri'nde lisans düzeyinde eğitim almış hemşireler için Amerikan Hemşireler Birliği (ANA) tarafından beş yılda bir yenilenen kemoterapi, diyaliz gibi farklı uygulamalara yönelik sekiz hafta süren sertifika programları düzenlenmektedir.¹⁴ Amerikan Hemşirelik Yetkilendirme Merkezi (American Nurses Credentialing Center) tarafından genel ve klinik uzman düzeylerinde verilen “Evde Sağlık Klinik Hemşire Uzmanlık Sertifikası” alabilmek için en az lisans düzeyinde eğitim almış olmak zorunludur ve evde bakım hemşiresi olarak çalışabilmek için sertifika dışında minimum iki yıllık bir deneyime sahip olma şartı aranmaktadır. Ülkemizde ise bazı hemşirelik fakülteleri ve Evde Bakım Derneği tarafından düzenlenen yaklaşık 160 saat süren sertifika programları bulunmakta ve bu sertifika programlarına başvuruda bulunan kişilerin en az lisans mezunu hemşire, sağlık memuru ya da ebe olması gerekmektedir. Ayrıca evde bakım hemşiresi olabilmek için deneyim şartı aranmamaktadır.⁴ Ulusal hemşirelik literatürü incelendiğinde bu dersin hemşirelik okullarındaki mevcut durumunu ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle ülkemizdeki hemşirelik eğitiminin lisans ve lisansüstü düzeyinde yer alan “Evde Bakım Hemşireliği” dersinin amaç, içerik ve öğrenim kazanımları açısından incelenerek mevcut durumunun ortaya konulması hedeflenmiştir. Bu incelemenin, ders içeriği ve öğrenim kazanımlarının geliştirilmesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Soruları

- 1.Yükseköğretim Kurulu'na (YÖK) bağlı üniversitelerin hemşirelik lisans ve lisansüstü programlarında Evde Bakım Hemşireliği dersi yer almakta mıdır?
2. Dersin sorumlu personelinin akademik özellikleri nasıldır?
3. Evde Bakım Hemşireliği dersinin kuramsal ve uygulama içeriğine ilişkin özellikler nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın amacı ve türü

Bu çalışma Yükseköğretim Kuruluna bağlı üniversitelerin hemşirelikte lisans ve lisansüstü programlarında yer alan “Evde Bakım Hemşireliği” dersini incelemek amacıyla tanımlayıcı olarak planlanmıştır.

Araştırmanın evreni ve örnekleme

Çalışma evrenini, Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sisteminde aktif olarak hemşirelik bölümü bulunan 215 üniversite oluşturmıştır (<https://istatistik.yok.gov.tr>).¹⁵ Çalışmada örneklem seçimine gidilmemiş olup tüm üniversitelerin hemşirelik bölümlerinin web sayfaları incelenmiştir.

Veri toplama araçları

Bu çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan anket formuyla elde edilmiştir. Bu formda Evde Bakım Hemşireliği dersinin lisans ve lisansüstü programlarında olup olmadığı, dersin içeriği, işleniş yöntemi, dersin programdaki tam adı, seçmeli/zorunlu olma durumu ve ders bilgi paketinde dersin öğrenim kazanımlarının olup olmadığını değerlendiren sorular yer almaktadır.

Verilerin toplanması

Veriler 1-30 Ocak 2020 yılında, veri toplama formunda yer alan sorular doğrultusunda üniversitelerin hemşirelik bölümlerinin web sayfaları incelenerek toplanmıştır. Verilerin web sayfalarından elde edilmesi nedeniyle etik kurul izni alınması gerekli görülmemiştir.

Verilerin değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler tanımlayıcı istatistiklerden sayı ve yüzde hesabı kullanılarak SPSS 21.0 Windows paket programında analiz edilmiştir.

Araştırmanın sınırlılıkları

Evde Bakım Hemşireliği dersinin incelenmesine yönelik yapılan bu çalışmada veriler, üniversitelerin web sitelerinde yer alan bilgilerden elde edildiği için web sayfalarında yer alan bilgilerin yetersiz olması nedeniyle tüm hemşirelik bölümlerini kapsamaması araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

BULGULAR

Yükseköğretim Kuruluna bağlı üniversitelerin hemşirelik bölümlerinin %52.5’i devlet, %47.5’i vakıf üniversitesinde yer almaktadır (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelik eğitimi veren kurumlarının türü (n=215)

	Devlet		Vakıf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
Hemşirelik Fakültesi	14	6.5	2	0.9	16	7.4
Sağlık Bilimleri Fakültesi	65	30.2	88	41.0	153	71.2
Sağlık Yüksekokulu	34	15.8	12	5.6	46	21.4
Toplam	113	52.5	102	47.5	215	100

İncelenen 215 üniversitenin hemşirelik programlarının yalnızca %22.8’inde (n=49) Evde Bakım Hemşireliği dersinin yer aldığı belirlenmiştir. Dersin yer aldığı programların Bologna Süreci Ders Bilgi Paketleri incelendiğinde yalnızca %73.5’inde (n=36) dersin içerik bilgisine ulaşılmıştır. Dersin lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde yer aldığı belirlenmiş olup %75.6’sı lisans, %12.2’si yüksek lisans ve % 12.2’si doktora düzeyinde verildiği belirlenmiştir. Lisans düzeyindeki programların yalnızca birinde (%2) bu dersin zorunlu olarak verildiği, geri kalan programların %98’inde seçmeli olarak yer aldığı saptanmıştır. Dersin tüm programlarda teorik olarak işlendiği, yalnızca bir hemşirelik programında son sınıf intörlük uygulamasının içerisinde seçmeli klinik uygulama olarak yer verildiği belirlenmiş fakat uygulamanın detayları ile ilgili bilgilere ulaşılamamıştır. Dersin yer aldığı hemşirelik programlarının %89.8’inde ders isminin “Evde Bakım Hemşireliği” %10.2’sinde ise “Evde Sağlık Bakımı Yönetimi, Geriatri ve Evde Bakım Hemşireliği, Evde Hasta Bakımı, Evde Bakım, Yaşlılık ve Evde Bakım” ismi ile yer aldığı belirlenmiştir (Tablo 2).

Evde bakım hemşireliği dersinden sorumlu akademik personele ilişkin veriler incelendiğinde; %88.9’unun hemşirelik lisans programından mezun olduğu, %36.1’inin doktora öğretim üyesi olarak çalıştığı, %11.1’inin uzmanlık alanının, hemşirelik dışında (ebelik, tıp, sağlık eğitimi vb) olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Ders içeriklerine ulaşılan programların Bologna sürecine göre yapılandırılmış ders bilgi paketleri incelendiğinde, %75’inde dersin amaçları, %83.4’ünde dersin öğrenim kazanımlarının yazılı olduğu görülmüştür (Tablo 3).

Öğrenim kazanımlarının çoğunlukla bilişsel düzeyde olduğu, psikomotor ve duyuşsal beceri kazanımlarına çok az yer verildiği belirlenmiştir. Yüksek lisans ve doktora programları ile lisans düzeyindeki dersin amaçları karşılaştırıldığında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Evde Bakım Hemşireliği dersine ilişkin tanıtıcı bilgiler

Tanıttıcı bilgiler	n	%
Hemşirelik bölümlerinde dersin olma durumu (n=215)		
Var	49	22.8
Yok	103	47.9
Veri elde edilemeyen	63	29.3
Dersin yer aldığı program düzeyleri (n=49)		
Lisans	37	75.6
Yüksek Lisans	6	12.2
Doktora	6	12.2
Ders içeriğinin paylaşılma durumu (n=36)		
Lisans	30	83.3
Yüksek Lisans	2	5.5
Doktora	4	11.2
Dersin zorunlu/seçmeli olma durumu (n=49)		
Zorunlu	1	2.0
Seçmeli	48	98.0
Dersin işleniş biçimi (n=49)		
Teorik	48	98.0
Uygulama	1	2.0
Teorik + Uygulama	0	0
Ders bilgi paketinde dersle ilgili veriler (n=49)		
Var	36	73.5
Yok	13	26.5
Dersin adı (n=49)		
Evde bakım hemşireliği	44	89.8
Evde sağlık bakımı yönetimi		
Geriatrı ve evde bakım hemşireliği		
Evde hasta bakımı	5	10.2
Evde bakım		
Yaşlılık ve evde bakım hizmetleri		
Dersin sorumlu akademik personelinin özelliklerinin Dağılımı (n=36)		
Mezun olunan lisans programı		
Hemşirelik	32	88.9
Sağlık bilimleri (ebelik, tıp, sağlık eğitimi vb.)	4	11.1
Dersi verenlerin akademik unvanı		
Profesör	10	27.8
Doçent	6	16.7
Doktora öğretim üyesi	13	36.1
Öğretim görevlisi	7	19.4
Uzmanlık alanı		
Hemşirelik	32	89.9
Hemşirelik dışından	4	11.1

Ders müfredatında yer alan konular benzerliklerine göre gruplandırıldıklarında 19 konu başlığı elde edilmiştir. Diğer konu başlığı altında ise 11 konu yer almıştır. En çok benzerlik gösteren konular sırasıyla Evde Bakımın Tanımı-Tarihsel Gelişimi-Temel Kavramlar (%55.5), Evde bakım ekibinin görev, yetki ve sorumlulukları (%44.4) Kronik Hastalıklarda Evde Bakım Yönetimi (diyabetli hasta, kronik böbrek yetmezliği vb.) (%41.6) olarak belirlenmiştir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Bireylerin sağlığının korunması ve geliştirilmesi için birinci basamak sağlık hizmetlerindeki gereksinim, buna ek olarak yaşlı nüfusun ve kronik hastalıkların artması, engelli bireylerin bakımı, Covid-19 pandemisi nedeniyle bireylerin evde izole olmaları evde bakım hemşiresine olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, hemşirelik müfredatında evde bakım hemşireliği dersinin yer alması önem arz etmektedir.

Tablo 3. Evde Bakım Hemşireliği dersinin öğrenim kazanımları ve kuramsal içeriği (n=36)

Öğrenim kazanımları ve kuramsal özellikler	n	%
Dersin amacı		
Var	27	75.0
Yok	9	25.0
Dersin öğrenim kazanımlar		
Var	30	83.4
Yok	6	16.6
Ders konuları		
Evde bakımın tanımı, tarihsel gelişimi, temel kavramlar, yasal düzenlemeler ve politik konular	20	55.5
Evde bakım ekibinin görev, yetki ve sorumlulukları	16	44.4
Kronik hastalıklarda evde bakım yönetimi (diyabetli hasta, KBY)	15	41.6
Türkiye’de evde bakım hemşireliği ve mevcut durumu	15	41.6
Özel durumlarda evde bakım hizmetleri (mental sağlık sorunu olan, cerrahi, demanslı, inme, yara, stoma, onkoloji, inkontinans hastası, psikiyatrik evde hasta bakımı vb.)	15	41.6
Evde bakımda yaşanan etik sorunlar	14	38.8
Dünya’da evde bakımın mevcut durumu	12	33.3
Yaşlılıkta evde bakım	10	27.7
Evde sağlık eğitimi, kayıt tutma ve danışmanlık ilkeleri	8	22.2
Evde bakımın sürdürülmesinde hasta ve aile üyeleri ile iletişim	6	16.6
Dünya’da ve Türkiye’de evde bakım vericiler ve yaşadıkları sorunlar	6	16.6
Evde bakım hemşiresinin gereksinim saptaması, evde bakım sürecinin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi	5	13.8
Evde sağlık bakımında rehabilitasyon ve sosyal hizmet	5	13.8
Doğum öncesi ve doğum sonu anne ve çocuk bakımı	5	13.8
Evde solunum desteği	5	13.8
Evde hospis, terminal dönemi ve palyatif bakımı	5	13.8
Evde bakım hizmetlerinde sağlığın geliştirilmesi	4	11.1
Evde sağlık bakımında ilaç tedavisi enteral ve parenteral beslenme	4	11.1
Diğer		
Evde bakımda kullanılan hemşirelik modelleri		
Engelli bireylerde evde bakım		
Evde bakımda teknoloji ve ekipman kullanımı		
Evde bakımda öncelikli gruplar		
Evde bakımda infüzyon terapisi		
Evde ağrı yönetimi	3	8.3
Evde bakımda enfeksiyon kontrolü		
Evde bakımda tamamlayıcı tıp uygulamaları		
Evde beklenmeyen ve acil durumların yönetimi		
Evde bakım hemşireliğinde ihmal ve istismar		
Evde bakım hemşiresinin deneyimlerinin paylaşılması		

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, bu dersin tüm hemşirelik bölümlerinde olmadığı, var olanlarda dersin seçmeli olduğu ve uygulamaya yer verilmediği görülmüştür. Dersin öğrenme hedefleri incelendiğinde; öğrenim kazanımlarının çoğunlukla bilişsel hedefler üzerine yönelmiş olduğu, duyuşsal ve beceri kazanımlarına ilişkin hedeflerin çok az olduğu görülmektedir. Yükseköğretim Kuruluna bağlı üniversitelerin eğitim standartlarını Bologna Süreci’ne uyumlandırmaları bazı kriterlerin yerine getirilmesini gerektirir. Bunlardan bazıları, ders bilgi paketlerinin hazırlanarak paylaşılma açılması, dersin amacı, öğretim yöntemleri ve öğrenme kazanımlarının belirlenmesidir. Birçok hemşirelik bölümünün web sitelerinden ders bilgi paketlerine ulaşamamış olması ve verilerin

yetersiz olması nedeniyle bu sonuçlar elde edilmiş olabilir.

Bu çalışmada evde bakım hemşireliği ders içeriğinin “Halk Sağlığı Hemşireliği” dersine entegre eden hemşirelik okullarının çoğunlukta olduğu saptanmıştır. Halk sağlığı hemşiresi, ev ziyaretleri yaparak ya da toplum sağlığı merkezlerinde sağlık eğitimleri planlayarak, sağlığın korunması, geliştirilmesi ve hastalıkların önlenmesinde önemli rol oynar.^{12,13} Evde bakım hemşiresi ise bakım gereksinimi olan bireylerin ihtiyaç duyduğu hemşirelik bakımını sunmak ve sağlığına yeniden kavuşturulması üzerine odaklanır.¹⁴ Halk sağlığı hemşireliği ve evde bakım hemşireliğinin ortak yönleri bulunmakla birlikte her ikisinin kendi içinde ayrı birer uzmanlık alanı olduğu gerçeğini değiştirmemektedir.¹² Bu nedenle bu iki dersin ayrı ayrı hemşirelik müfredatında yer alması önemlidir. Evde bakım hemşiresinin görev, yetki ve sorumluluklarının yönetmeliklerde, halk sağlığı hemşiresi gibi açık olmaması, alanda çalışacak hemşirelerin belirlenmesinde net kriterlere göre hareket edilmemesine ve alanda çalışan hemşirelerin yeterli donanıma sahip olmamasından kaynaklı bazı zorluklar yaşamasına neden olabilir.

Evde bakım hemşireliği dersini yürüten akademik personele ilişkin veriler incelendiğinde; büyük çoğunluğunun hemşirelik lisans programından mezun olduğu ve bu alanda uzmanlaştıkları saptanmıştır. Bu durum hemşirelik bilgisinin artması, gelişmesi, bakım uygulamalarının derinleşmesi, kalitesinin artması, etkin ve verimli hizmet sunulması, uygulama hatalarının azaltılması ve mesleki bağlılığın oluşabilmesi için önemlidir. Dersin öğretim yöntemleri lisans ve lisansüstü düzeyde incelendiğinde ise; düz anlatım, soru yanıt, grup çalışması, tartışma etkinliği gibi öğretim tekniklerinin sıkça kullanıldığı ve ders değerlendirme yöntemi ve geçme kriterlerinin yalnızca yazılı sınav üzerinden değerlendirildiği belirlenmiştir. Hemşirelik lisans eğitiminde öğrencinin eğitimci ile birlikte bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerileri kazanması beklenirken, yüksek lisans ve doktora düzeyinde öğrencinin bu becerileri daha bağımsız yerine getirebilmesi hedeflenmektedir. Evde bakım hemşireliğinin ders içerikleri incelendiğinde, evde stoma bakımı, yara bakımı, enteral ve parenteral beslenme, infüzyon terapisi, kemoterapi alan hastanın bakımı, diyabeti, demansı, inmesi, böbrek yetmezliği olan ya da doğum öncesi ve doğum sonrası bakım gibi uygulama gerektiren konuların olduğu ve bu konulara göre amaçların yazıldığı saptanmıştır. Bu nedenle evde bakım hemşireliği dersinin öğrenim hedeflerinin lisans ve lisansüstü düzeyde farklılıklar içermesi ve alan uygulaması yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Ders içeriklerinde yer alan konuların 30 başlıkta değişiklik gösterdiği belirlenmiştir. Çalışmanın bu bulgusu, evde bakım hemşireliği dersi müfredat içeriklerinde önemli farklılıklar olduğunu

düşündürmektedir. Bu farklılığın lisans ve lisansüstü programlar arasında olması beklenen bir durumdur ancak lisans programında ders içeriklerinin benzer olması beklenir.

SONUÇ

Evde sağlık bakım gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına evde bakım hizmetlerinin içeriği farklılaşmakta, bu alanda çalışacak evde bakım hemşirelerinin yetiştirilmesi önemli hale gelmektedir. Evde bakım hemşireliğinin geliştirilmesi için hemşirelik eğitim programlarında bu dersin bulunması yararlı olacaktır. Yükseköğretim Kurumuna bağlı tüm üniversitelerin hemşirelik web sayfaları incelendiğinde, programların yalnızca dörtte birinde bu dersin olduğu, lisans ve lisansüstü düzeyi öğrenim kazanımlarında farklılıklar olmadığı ve ders içeriklerinde farklılıklar olduğu belirlenmiştir. Evde bakım hizmetlerinde beceri kazanmaya yönelik hedeflerin yer aldığı bu derste, derslerin çoğunlukla teorik olarak uygulandığı ve alan uygulamasına çok az programda yer verildiği saptanmıştır.

Evde bakım hemşirelerinin hem niceliksel hem de niteliksel yönden geliştirilmeye ve desteklenmeye gereksinimi olduğunu düşünüldüğünde, bu dersin tüm hemşirelik programlarında yer alması, dersin adı, saati, içeriği ve dersin seçmeli ya da zorunlu olması gibi konularda bir standardizasyonunun sağlanması ayrıca lisansüstü eğitimde yer alan öğrenim kazanımlarının yeniden gözden geçirilmesi ve dersin işleyişinde uygulamaya yer verilmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Yurtsever N, Yılmaz M. Evde bakım alanında çalışan hemşirelerin çalışma koşulları, yaşadıkları güçlükler ve eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi. *İKÇÜSBFD*. 2016;1(1):19-25.
2. Fadiloğlu Ç, Ertem G, Şenuzun Aykar F. Evde Sağlık ve Bakım. 1. Baskı, Göktaş Basım Yayın ve Dağıtım, Ankara; 2013:3-55.
3. Allender JA, Rector C, Warner KD. Community and Public Health Nursing Promoting the Public's Health. 8 th ed. California: WoltersKluwer; 2010:1043-1057.
4. Sezer A, Demirbaş H, Kadioğlu H. Evde bakım hemşireliği: mesleki yetkinlikler ve eğitim standartları. *F.N. Hem. Dergisi*. 2015;23(2):160-165.
5. Çoban S. Evde bakım hemşirelerinin çalışma alanında karşılaştıkları güçlüklerin ve bakım vermede duyulan gereksinim alanlarının belirlenmesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2013.
6. Akdemir N, Bostanoğlu H, Yurtsever S, Kutlutürk S, Kapucu S, Canlı Özer Z. Yatağa bağımlı hastaların evde yaşadıkları sağlık sorunlarına yönelik evde bakım hizmet gereksinimleri. *Dicle Tıp Dergisi*. 2011;38(1):57-65.
7. T.C. Sağlık Bakanlığı. Evde bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik (2005). <http://www.saglik.gov.tr/TR/belge/1-570/evde-bakim-hizmetlerisunumuhakkinda%20yonetmelik.htm>. Erişim tarihi 1 Ocak 2020.

8. T.C. Sağlık Bakanlığı. Evde Sağlık Hizmetlerinin Uygulama Usul ve Esasları Hakkında Yönerge. http://www.istanbulsaalik.gov.tr/w/sb/tedk/belge/esh_yonerge.pdf. Erişim tarihi 1 Ocak 2020
9. Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2011). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/201110419-5.htm>. Erişim tarihi 1 Ocak 2020
10. Katıtaş S. İstanbul'da evde bakım hemşirelerinin iş doyumunu, yaşadığı güçlükler ve çözüm önerileri. Marmara Üniversitesi Halk Sağlığı Hemşireliği Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi. İstanbul, 2019.
11. Kar G. Evde bakım hizmeti veren hemşirelerin hizmetlerde yaşadıkları güçlükler ve iş doyumunu düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 2003.
12. Friedman, Y. Mapping the literature of home health nursing. *J MedLibAssoc.* 2006;94(2):49-55.
13. Lundy KS, Utterback KB, Lance DK, Bloxsom IP. Home health and hospice nursing. Lundy KS, Janes S. (Eds.). Community Health Nursing Caring for the Public's Health, 2nd ed. Jones and Barletts Publishers, United States; 2009:970-977.
14. Rice, R. The Rol of The Home Care Nurse Orientation Strategies, Home Care Nursing Practice Concepts and Application. 4 th ed. Mosby, United States; 2006.
15. Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi. <https://istatistik.yok.gov.tr>. Erişim tarihi 1 Ocak 2020